

До спеціалізованої вченої ради

ДФ 64.055.006

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора

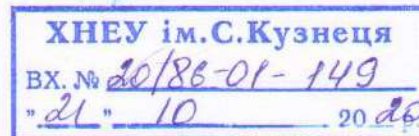
Величка Олександра Петровича

на дисертаційну роботу **Уварової Анастасії Євгенівни** за темою

«Організаційно-економічне забезпечення логістичної діяльності торговельних підприємств», виконану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Логістична діяльність є важливою складовою успішного розвитку підприємницької діяльності у будь-якій сфері сучасної глобальної економіки. При цьому прояв логістики зазвичай має дуалістичний характер. Бо з одного боку вона обґрунтовує раціоналістичні підходи до управління різними сферами бізнесу, а з іншого – виконує забезпечувальну місію щодо основних бізнес-процесів компанії та є одним із ключових об'єктів управлінської діяльності. Саме завдяки ефективній логістичній стратегії підприємство може стати успішним учасником конкурентного середовища. Цьому може сприяти забезпечення переваг щодо швидкості постачання продукції, планування забезпечувальних

бізнес-процесів, рівня витрат в ланцюгу поставок, часу реалізації замовлення, гнучкості обсягу постачання, організації рециклінгу товарів тощо. Усе це є важливими елементами організаційного та економічного механізму забезпечення логістичної діяльності сучасного підприємства.

Надзвичайно важливими є ці питання і для сфери торговельної діяльності, де матеріальні, інформаційні, фінансові та сервісні потоки є доволі інтенсивними. А торговельна логістика загалом є однією із ключових ланок ланцюга поставок у виробничо-комерційному середовищі. Зважаючи на це, ефективний організаційно-економічний механізм управління матеріальними та іншими логістичними потоками торговельної сфери дозволить суттєво покращити конкурентоспроможність цієї галузі у національній та світовій економіці.

Між тим, незважаючи на численні вітчизняні та іноземні дослідження проблеми організаційно-економічного забезпечення торговельної логістики, низка питань ще залишаються недостатньо глибоко опрацьованими. Це, зокрема, стосується необхідності подальшого удосконалення методичних підходів до визначення проблемних зон та обґрунтування ієрархії заходів стосовно поліпшення організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельних підприємств. Крім того, такі логістичні процеси потребують більш чіткої формалізації сутнісних характеристик, а також більш глибокого опрацювання особливостей функціонування підприємств торгівлі. У цьому контексті досліджуване питання є надзвичайно актуальним, і саме на це орієнтовані предмет і об'єкт дослідження, а також мета та завдання дисертаційної роботи. Зважаючи на викладене, дослідницька праця має певну наукову цінність, а також практичну спрямованість на вирішення важливих питань, пов'язаних із пошуком резервів удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення логістичної діяльності торговельних підприємств.

Дослідження здійснювалися у межах тематики наукових робіт Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

протягом останніх років. Зокрема, за темами: «Організаційно-економічний механізм забезпечення маркетингової діяльності торговельних підприємств» (номер державної реєстрації 0118U000717), а також «Управління розвитком торговельного підприємства в умовах формування інноваційної економіки» (номер державної реєстрації 0119U103439). Безпосередня роль здобувачки полягає у розробці методичного підходу до оцінки чинників зовнішнього середовища, що впливають на логістичну діяльність торговельного підприємства, а також у формуванні системи показників, які відображають рівень організаційного та економічного забезпечення логістичної діяльності торговельних підприємств.

2. Міра обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації

Дисертаційне дослідження Уварової А.Є. має чітко визначену головну мету. Вона полягає в обґрунтуванні теоретичних засад та розробці науково-методичних і практичних рекомендацій щодо організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності підприємств торгівлі.

Основні результати досліджень дисертантки є достатньою мірою обґрунтованими та достовірними, оскільки вони отримані унаслідок аналітичного опрацювання даних, використання офіційної інформації, а також творчого наукового пошуку. Достовірність наукових положень дисертації обґрунтовується і тим, що під час аналізу організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельних підприємств здобувачка спиралася на дані Державної служби статистики України, статистичної та фінансової звітності підприємств оптової та роздрібної торгівлі, анкетного опитування, а також власні аналітичні розрахунки, довідкові та методичні матеріали. Для математичної обробки даних використано пакети прикладних програм Microsoft Excel.

В основу дослідження покладено класичні положення економічної теорії та діалектичний метод пізнання. Крім того, методологія дослідження ґрунтувалася на використанні спеціальних методів: системного та функціонального підходів (при визначенні елементів організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельних підприємств); морфологічного аналізу (при уточненні визначення поняття «організаційно-економічне забезпечення логістичної діяльності підприємства»); динамічного, горизонтального та вертикального аналізу, розрахунку середніх та відносних величин (при дослідженні тенденцій розвитку підприємств торгівлі); коефіцієнтного методу, інтегральної оцінки, методів динамічного, кореляційного аналізу (при оцінці впливу чинників зовнішнього середовища на ефективність логістичної діяльності торговельних підприємств); методів експертної оцінки та середніх величин, а також порівняльного, матричного і коефіцієнтного методів (при оцінюванні організаційного та економічного забезпечення логістичної діяльності торговельних підприємств); методу реляційних матриць (при обґрунтуванні напрямів вдосконалення організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельних підприємств); методів декомпозиції, аналізу ієрархій (при визначенні ієрархії локальних компонент організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства) та ін.

Авторкою дисертації розроблено і апробовано пропозиції, які у своїй сукупності є певними шляхами вирішення окресленого наукового завдання. При цьому основні наукові положення дисертації пройшли апробацію на науково-практичних конференціях. Звертає на себе увагу те, що завдання дослідження, положення наукової новизни і висновки дисертації є логічно взаємопов'язаними. Результати дослідження отримані здобувачкою особисто.

Дисертація Уварової А.Є. є оригінальною науковою працею, яка виконана на достатньому теоретичному і методичному рівні. Вона має логічну структурну побудову і є завершеним дослідженням. Достовірність представлених у роботі результатів засвідчує і аналіз значного масиву економічної та управлінської

інформації. Це дало змогу провести об'єктивний причино-наслідковий аналіз проблеми організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності підприємств торгівлі.

Загалом зміст праць за темою дослідження та дисертаційна робота свідчать про обґрунтованість і достовірність наведених наукових положень та сформульованих висновків і пропозицій.

3. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження

У дисертаційній роботі наведено теоретико-методологічні засади та обґрунтовано практичні рекомендації щодо організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності підприємств торгівлі. Окремі з них характеризується новизною.

Найбільш суттєвими результатами дослідження, які мають наукову новизну та отримані здобувачкою особисто, є такі:

- удосконалено системний підхід до визначення ієрархії локальних компонент організаційно-економічного забезпечення логістики торговельного підприємства за послідовністю їх покращення, який представлено стадіями діагностики логістичної діяльності, групування заходів та інструментів удосконалення організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності з урахуванням критеріїв їх важливості, фактичного стану та готовності підприємства торгівлі до імплементації змін щодо організаційного та економічного забезпечення логістичних процесів (розділ 3, с. 170-173);

- доповнено методичні засади оцінювання організаційно-економічного забезпечення через обґрунтування системи одиничних, комплексних та інтегрального показників, які демонструють якість та повноту організаційних передумов логістичної діяльності, а також активність формування та ефективність використання кадрових, матеріальних, інформаційно-комунікаційних та фінансових ресурсів в системі забезпечення торговельного підприємства (розділ 1, с. 78-82);

- удосконалено процедуру визначення проблемних зон організаційно-економічного забезпечення, яка, на відміну від існуючих побудована на системі оцінок його стану із урахуванням ефективності та результативності логістичної діяльності, що дозволяє виявити рівень проблем та окреслити напрями поліпшення організаційно-економічного забезпечення логістики торговельного підприємства (розділ 2, с. 126-140);

- на засадах експертної оцінки організаційних методів та динамічного аналізу показників розвинуто методичний підхід до оцінювання організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності, що дозволяє ідентифікувати рівень розвитку цього бізнес-процесу в системі логістики підприємства (розділ 1, с. 74-77);

- отримало подальший розвиток тлумачення категорії «організаційно-економічне забезпечення логістичної діяльності підприємства», яке враховує складові процесного та системного підходу до менеджменту логістичної діяльності, що сприяє розвитку наукових основ теорії управління бізнесом (розділ 1, с. 59-61);

- розвинуто комплекс елементів організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства шляхом окремого представлення його організаційною та економічною підсистемами із комплексом дій щодо розподілу і узгодження функцій між учасниками логістичних процесів, а також заходами щодо формування і підтримки ресурсів для торговельної логістики у межах кадрового, матеріального, інформаційно-технологічного та фінансового забезпечення логістичної системи (розділ 1, с. 62-69).

4. Практична цінність результатів дисертаційної роботи

Практична значущість дисертаційної роботи полягає у можливості впровадження результатів дослідження для підвищення ефективності організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності підприємств торгівлі.

Низка опрацьованих рекомендацій у дисертації вже використовується у середовищі управління логістичними процесами торговельних підприємств. Зокрема, у ТОВ «Восторг» (довідка № 12-10 від 07.10.2019 р.) та ПФ «Бригантіна» (довідка № 15 від 11.02.2020 р.) застосовують методичний інструментарій для визначення проблемних зон організаційно-економічного забезпечення з огляду критеріїв логістичної діяльності торговельного підприємства, а у ТОВ «ВЕГА-ПЛАСТ» (довідка № 2/19 від 18.04.2019 р.) – науково-методичний підхід до формування портфеля заходів з удосконалення організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності. Крім того, усі три торговельних підприємства впровадили розроблений у дисертації науково-методичний підхід до оцінки організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності, а також використовують запропоновану сукупність одиничних та інтегральних показників організаційного та економічного забезпечення торговельної логістики.

Деякі результати дисертаційного дослідження впроваджено в навчальний процес Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця під час викладання дисциплін «Міжнародний маркетинг» і «Міжнародний логістичний менеджмент» (довідка № 20/86-02-92/1 від 11.03.2020 р.). А, отже, є зв'язок теоретичних і методичних наукових розробок здобувачки із освітнім процесом в галузі підприємництва та торгівлі.

5. Повнота викладення основних результатів дисертації у наукових працях

Наукові праці здобувачки за темою дисертації відповідають таким умовам: обґрунтовано отримані наукові результати відповідно до мети статті (поставленого завдання) та висновків; забезпечено розміщення статей у наукових фахових виданнях, які на дату їх опублікування внесені до переліку наукових фахових видань України, затвердженого в установленому законодавством порядку; опубліковано статті у наукових періодичних виданнях

інших держав з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувачки, із повнотою викладу матеріалів дисертації; опубліковано не більше однієї статті в одному випуску (номері) наукового видання; не повторюються результати, опубліковані раніше в інших наукових публікаціях.

У дисертації використано ідеї або розробки, що належать співавторам, разом з якими здобувачка має спільні наукові публікації. Здобувач відзначила такий факт у дисертації із зазначенням особистого внеску в такі публікації.

Основні положення, висновки і пропозиції дисертаційної роботи викладені у 28 наукових працях загальним обсягом 12,71 друк. арк. (особисто здобувачці належить 9,5 друк. арк.). З них 6 статей опубліковано у наукових фахових виданнях України, а 1 стаття – у періодичному науковому виданні іншої держави, що входить до Організації економічного співробітництва та розвитку і Європейського Союзу, з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувачки.

Крім того, 1 стаття оприлюднена у виданні, віднесеному до третього квартилю (Q3) відповідно до класифікації SCImago Journal and Country Rank (Scopus), а також опубліковано 2 розділи у колективних монографіях. До того ж матеріали дослідження апробовані на 17 міжнародних науково-практичних конференціях. У зазначених працях знайшли своє відображення основні положення, а також висновки і пропозиції дисертантки. Опубліковані роботи розкривають зміст виконаного дисертаційного дослідження.

Перелік опублікованих статей, розділів в колективних монографіях та тез доповідей свідчить про те, що здобувачка Уварова А.Є. виконала вимоги пунктів 9, 11, 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167, а також Наказу МОН України «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» від 23.09.2019 № 1220. На підставі зазначеного, апробацію результатів дисертаційної роботи Уварової А.Є. слід вважати достатньою.

6. Структура і зміст дисертації, її завершеність та відповідність чинним вимогам до оформлення

За структурою, змістом та оформленням дисертація Уварової А.Є. відповідає чинним вимогам. Наукова праця охоплює низку актуальних проблем, що знайшли своє відображення у структурі та змісті дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 11,98 авторських аркуша, що цілком відповідає встановленим вимогам. Оформлення дисертації відповідає вимогам Наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 № 40 зі змінами від 31.05.2019 р.

Структура дисертації узгоджується з її назвою, метою і завданням дослідження. При цьому оцінка змісту дисертаційної роботи дозволяє зробити висновок про досягнення поставлених завдань та завершеність наукового дослідження.

Зокрема, у вступі: обґрунтовано актуальність теми; охарактеризовано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету і завдання дослідження, подано об'єкт, предмет та методи дослідження, обґрунтовано наукову новизну отриманих результатів, уточнено особистий внесок здобувачки, наведено інформацію про апробацію результатів роботи, наукові публікації, а також її структуру і обсяг (с. 16-23).

У розділі 1 «Теоретичні засади формування організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства» розкрито особливості еволюції та етапи розвитку логістичної концепції управління підприємством (с. 24-32), досліджено процес логістичної діяльності торговельного підприємства (с. 39-56), а також опрацьовано сутність і методичні засади оцінювання організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства (с. 72-82).

У розділі 2 «Оцінка організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельних підприємств» проведено оцінку впливу зовнішнього

середовища на логістичну діяльність підприємств торгівлі (с. 85-104), обґрунтовано особливості організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельних підприємств (с. 105-121), а також досліджено процес організаційно-економічного забезпечення як передумову ефективності та результативності логістичної діяльності (с. 122-140).

У розділі 3 «Удосконалення організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства» окреслено стратегічні орієнтири удосконалення організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства (с. 144-155), здійснено обґрунтування заходів щодо удосконалення організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства із використанням матричного методу (с. 156-169), а також запропоновано ієрархізацію локальних компонент організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності (с. 170-184).

Висновки після розділів та загальні висновки у цілому розкривають основний зміст отриманих наукових результатів.

Дисертаційна робота відзначається логічністю побудови, послідовністю та системністю викладення. Зміст та результати роботи відповідають предметній області спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

7. Академічна доброчесність

У дисертаційній роботі та наукових публікаціях, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не виявлено порушення принципів академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації).

8. Дискусійні положення і зауваження щодо змісту дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу у цілому, варто звернути увагу на низку дискусійних положень та зауважень. Зокрема:

1. У підрозділі 1.1 наведено основні логістичні концепції та їх характеристики в контексті забезпечення розвитку підприємства (с. 34, табл. 1.2), подано такі поняття, як логістичне управління (с. 35-36, табл. 1.3), логістичний менеджмент (с. 35-36, табл. 1.3), менеджмент ланцюгів поставок (с. 37-38). Проте авторське бачення дискусійних термінологічних проблем не представлено.

2. У роботі дисертантка використовує термін «логістизація економіки» (с. 31), проте не розкриває його змістового наповнення. У контексті дослідження доцільно було б уточнити суть цього терміну та навести інформацію на підтвердження тези про «тенденції до логістизації економіки на різних рівнях», про що зазначено на с. 33.

3. Уточнюючи поняття організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності підприємства, авторка дотримується системного та процесного підходів (с. 61, рис. 1.3). Доречно було б урахувати також ситуаційний підхід до логістичного менеджменту, що дозволило б розширити аспекти трактування організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності підприємства.

4. На рисунку 1.5 (с. 77) представлено науково-методичний підхід до оцінювання організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності. Погоджуючись загалом із методом адитивного згортання, застосованим дисертанткою для узагальнення розрахунків, відзначимо, що в разі згортання одиничних показників їх різна значущість, а також ситуаційний та сценарний підходи не враховуються, що зменшує практичну цінність результатів дослідження.

5. У підрозділі 2.1 наведено результати дослідження зовнішнього середовища в контексті його впливу на логістичну діяльність підприємств

торгівлі. Доцільно було б урахувати результати цього дослідження в подальшому, під час обґрунтування пропозицій з удосконалення організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності підприємств торгівлі.

6. Погоджуючись загалом із розробкою авторки щодо ідентифікації проблем організаційно-економічного забезпечення на підставі врахування рівня цього забезпечення, ефективності та результативності логістичної діяльності (с. 153, табл. 3.1), відзначимо суперечливість висновку щодо проблем організаційно-економічного забезпечення в разі низького його рівня, адже впровадження логістичної системи «Канбан», приміром, супроводжується відносно низьким рівнем організаційно-економічного забезпечення (невеликі запаси, мінімальна кількість персоналу та ін.) і високими рівнями ефективності та результативності логістичної діяльності. Тому закономірність «низький-високий», застосована дисертанткою, не завжди є негативним сценарієм, а може бути ознакою впровадження інновацій у логістиці.

Однак зазначені зауваження суттєво не знижують загальної позитивної оцінки отриманих наукових результатів і можуть бути предметом фахової дискусії під час захисту дисертаційної роботи.

9. Загальний висновок

У процесі освітньо-наукової підготовки здобувачка набула необхідні теоретичні знання, уміння, навички та відповідні компетентності. Дисертація подана у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису та виконана здобувачкою особисто. Дисертаційна робота містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати проведених досліджень, що мають істотне значення для галузі знань 07 «Управління та адміністрування» (спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність») та підтверджуються документами, які засвідчують проведення таких досліджень, а також свідчать про особистий внесок здобувачки в науку та характеризуються єдністю змісту.

У дослідженні Уварової А.Є. викладені раніше не захищені наукові положення та опрацьовано шляхи вирішення важливого наукового завдання. Дисертаційна робота є оригінальною науковою працею, якій виконана на належному теоретичному і методичному рівні.

Викладене відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 167 від 06.03.2019 р. «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», а Уварова А.Є. заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

Опонент:

доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри менеджменту і права
Дніпровського державного
аграрно-економічного університету

Олександр ВЕЛИЧКО